

DESPRE ÎNCEPUTURILE NOASTRE NAȚIONALE ÎN OPERA DE SINTEZĂ A D-LUI PROFESOR N. IORGA

Cu apariția primului volum care deschidea marea operă de sinteză în Istoria Românilor ¹⁾, d. prof. N. Iorga a făcut, — fie-ne îngăduit a o spune, — o mare surpriză arheologilor noștri din domeniul preistoriei. Spiritului d-sale iscoditor, creator de drumuri noi, atât de împrăștiat ca preocupare, totuși unitar și atotcuprinzător, care se oprișe de atâtea ori asupra tuturor manifestărilor de viață și cultură ale poporului nostru, nu putea să-i rămână străin un câmp nou de cercetări ale unei științe, pe cât de aride, pe atât de pasionante pentru cel care și-o apropie: preistoria. În gândirea istorică a d-lui profesor N. Iorga, preistoria era considerată însă, încă demult, ca parte integrantă a studiilor istorice. Înainte de războiu d-sa definea istoria ca o expunere a faptelor omenești, indiferent de loc și timp, iar cu ocazia inaugurării recente a Institutului de istorie universală reamintea această concepție de unitate absolută a vieții omenești în orice margine de spațiu și de timp care l-a condus la crearea conceptului «istoriologie», cu totul nou, în sfera căruia intră și cercetarea celui mai îndepărtat trecut al umanității.

În prima decadă a secolului pe care îl trăim, s'au făcut stăruitoare eforturi de a coordona preistoria cu vremurile istorice. După războiu, în 1931, a apărut opera profesorului Oswald Menghin, — îndrumătorul activității noastre pentru câțva timp la Universitatea din Viena, — Weltgeschichte der Steinzeit (Istoria universală a epocii de piatră), care reprezintă prima încercare reușită de reconstituire a

---

I) N. Iorga, Istoria Românilor, vol. I, partea I-a: Strămoșii înainte de Romani, București, 1936.

unei epoci pe baze largi de Istorie universală. Deci, nu numai concepția de unitate a vieții umanității, care face tărnia întregului edificiu al operii de sinteză a d-lui profesor N. Iorga, realizându-se astfel și unitatea de cadru și a principiului de viață, a factorului de mișcare, a motorului evenimentelor, — la care ținea însuși autorul — dar și această nouă tendință a studiilor de preistorie a hotărât pe marele istoric a scobori în timp către cele dintâi mărturii de viață înfiripată pe meleagurile mult mai întinse decât cele locuite azi de Români. În istorie, ca și în orice altă știință, sunt spirite întârziate sau spirite care se «uzează» cu timpul. D. profesor N. Iorga e însă mereu în pas cu vremea.

Capitolul de început al istoriei noastre naționale din opera d-lui profesor N. Iorga îl constituie trecutul preistoric din întreaga Europă sud-estică. Suntem azi departe de vremea cronicarilor, care, având conștiința unui trecut îndepărtat, începeau să scrie istoria cu facerea lumii sau întemeierea Romei. Inceputurile cele dintâi ale poporului nostru se pierd în negura vremurilor de anonimat ale preistoriei, dar viața se poate urmări, pe baza formelor de civilizație, — singurul izvor de cunoaștere a acestor timpuri, — din etapă în etapă, cu suișuri și scoborișuri, dela modestele înfiripări până în zilele noastre. Arheologia preistorică oferă date de caracter static, din care istoricul sau arheologul cu pregătire istorică va scoate latura dinamică, fluidă a lor, fiindcă într-o operă de sinteză interesează în deosebi evoluția, cu sensul și direcțiunea sa în tot parcursul unei vieți milenare, ca cea premergătoare istoriei. Și această evoluție e urmărită de către d. profesor N. Iorga în cadrul geografic al Sud-Estului european, teritoriu de formare a acelei umanități preistorice, dela care un fir de viață neîntrerupt duce, din sinteză în sinteză, la vremurile istorice. Întrebarea este dacă revendicarea unui așa de lung trecut corespunde unei realități sau este numai o atitudine tendențioasă a marelui nostru istoric și cărturar, așa precum procedează în mod constant nedreptii noștri vecini dela Vest, care, în numele unei Ungarii «milenare», pline de sânge și împilări față de Români, au căutat să arate că nu numai istoria, dar și măruntaele pământului Ardealului se orientează spre Budapesta, deși documentele fac mărturie contrarie și pământul refuză.

Faptele sunt totdeauna peremptorii. Și aceste fapte spun următoarele: omogenitatea relativă a Sud-Estului european a dus aci în mod firesc, atât în timpurile preistorice cât și în cele ulterioare, la creiarea unei unități de cultură și de legături comerciale, în interior și cu lumea înconjurătoare, iar acestora le corespunde o unitate etnică,

a raselor fundamentale. Teritoriul de formare al poporului nostru e o răscruce de neamuri și curente de civilizație. Orientul mai mult sau mai puțin îndepărtat se prelungește cu stepele pontice, iar Bosforul și Dardanelele nu sunt decât o punte îngustă de trecere spre vestita Troie și mai departe Mesopotamia. Din Nord, din Vest, din Sud influențe diverse se îngrămădesc spre acest Sud-Est, pricinuindu-i o fierbere neîncetată, care va da naștere la mai multe sinteze. Ca străvechi sinteze pot fi considerate și ceeace arheologii numesc tipuri de civilizație, ca de pildă tip Boian sau tip Cucuteni, fiindcă ele reprezintă într'un răstimp oarecare și pe o regiune uneori destul de întinsă, rezultatul contopirii elementelor băstinașe, — care stau la baza acestui proces și a tuturor prefacerilor ulterioare, — și a unui complex de influențe, unele mai puternice, după centrul de unde emană și care au de obicei un rol formativ, altele cu importanță secundară. Esențialul este a deosebi fondul autohton de elementele străine. Aici este, cred, greșeala unor arheologi dela noi și străini, care, amăgiți de seducătoarea teorie «ex Oriente lux», au crezut că Europa a fost totdeauna tributara Orientului și că ceramica pictată, — pentru a da un exemplu, — cea mai splendidă manifestare a sufletului omenilor din aceste regiuni răsăritene și sud-estice ale Europei în a doua jumătate a mileniului al III-lea î. de Chr., și-ar avea originea în Răsărit. D. prof. N. Iorga, înzestrat cu o rară viziune istorică și cunoscător adânc al vieții umanității în genere combinate cu dreptate, logic și istoric, această ipoteză, care ne-ar întoarce la concepția cataclismelor istorice, perimată cu desăvârșire. Astăzi, mai bine decât altădată, se poate dovedi pe bază arheologică originea dunăreană, străveche-europeană, a civilizațiilor preistorice din Europa sud-estică. O primă călătorie de studii în Bulgaria, Iugoslavia, Cehoslovacia, Ungaria, Austria, Germania, Polonia și Italia ne-a dus la convingerea că lucrurile nu pot fi altfel. In legătură cu autohtonismul d. profesor N. Iorga își pune și o altă problemă: dacă strevechiul fond spiritual al umanității preistorice din Europa sud-estică, teritoriul de bază al formării poporului român, este originar dunărean, se va putea menține acest patrimoniu primordial dealungul miilor de ani? Astfel autorul ajunge la problema continuității, reprezentată în arheologie de către d. prof. I. Andrieșescu. Legăturile genetice dintre civilizațiile unei epoci și celei următoare, care încep a se lămuri din ce în ce mai bine, dovedesc că nu poate fi vorba de salturi și catastrofe, ci de o neîntreruptă viață, de un suflet cu o extraordinară tenacitate, care reușește a trece și cea mai grea cumpănă pe care la un moment dat, cu deosebire în perioadele de

tranziție, umanitatea preistorică din Dacia și restul Sud-Estului este chemată a o încerca. Fondul băștinaș rămâne una din acele permanențe istorice, de care vorbea d. profesor N. Iorga la deschiderea cursurilor Institutului de istorie universală. În lumina celor schițate mai sus mi se pare că trebuie privită și înțeleasă partea de început a istoriei noastre naționale din opera d-lui profesor N. Iorga. Cele trei volume apărute până acum¹⁾ formează laolaltă o istorie, mult mai cuprinzătoare decât spune titlul, — a întregii Europe răsăritene și sud-estice dela cele mai îndepărtate vremuri până la anul 1000 d. Chr. De cunoașterea acestor regiuni și a acestei lumi depinde înțelegerea însăși a fapturii noastre fizice și spirituale. Cu un început străvechi de viață la Dunăre, moștenitori direcți ai întregii umanități preistorice din Sudul și Estul Europei, descendenți ai unei rase cu excepționale calități de îndărătnică tenacitate, capabile de asimilări și de creațiuni originale, continuatori ai sufletului și tradiției romane, vom privi cu mândrie și încredere într'un viitor cu mai mult soare. Când neamuri înconjurătoare își revendică drepturi pe care nu le au, noi nu trebuie să uităm, că sufletul atâtor strămoși îndepărtați și anonimi este piatra înfiptă cu tărie în acelaș pământ străbun, deoparte și de alta a Carpaților, iar vânturarea neamurilor apa care trece...

D. BERCIU

București, Mai 1937.

---

1) Vol. I. partea II: Sigiliul Romei. Vol. II: Oamenii pământului (până la anul 1000), București, 1936.